

Історія твого життя та інші оповідання

Публікація кожного нового твору Теда Ченґа перетворюється на вікопомну подію в сучасній науковій фантастиці. А вихід у світ його збірки стає віхою для розвитку жанру загалом. Ви тримаєте в руках першу з них - «Історія твого життя та інші оповідання», - яка стала кількарразовим лауреатом усіх основних науково-фантастичних премій, здобувши по чотири премії Hugo, Nebula та Locus. А твір, який став заголовком збірки, екранізовано Дені Вільневом: кінострічку «Прибуття» ще й нагородили «Оскаром». Глибина задуму, рівець пропрацювання ідей, лаконічність і ретельність у добиранні лексичних прийомів дають Тедові Ченґу змогу спричиняти тектонічні зрушення у розумінні того, як влаштовано і працює світ навколо нас, та провокувати читачів поглянути на життя під новим кутом. Що сталося б, якби стародавнім людям вдалося збудувати вежу аж до Неба - і пробитися на інший бік? Що змінилося б, якби ми зрозуміли суперечливість і помилковість математичних основ? Що відбулося б, якби люди навчилися оживляти неживу матерію словом? Як змінилися б ми, якби перший контакт та опанування чужинницької мови назавжди змінили наше сприйняття часу? А що відбувалося б, якби всі догмати християнської віри виявилися б абсолютно правдивими, а споглядання пекла перетворилося б на пересічну подію на міських вулицях?

ТЕД ЧЕНГ

ІСТОРІЯ
ТВОГО
ЖИТТЯ
ТА ІНШІ
ОПОВІДАННЯ

ВАВИЛОНСЬКА ВЕЖА

Якби вежу поклали уздовж рівнини Шінеар, то здолати пішки відстань від її початку до кінця можна було б за два дні. Коли ж підійматися на стоячу вежу, то шлях від підніжжя до вершини займе півтора місяця, і це якщо вирушати без поклажі. Та мало хто піднімається на вежу з порожніми руками; темп підйому більшості чоловіків сповільнює візок цегли, який вони тягнуть за собою. Минає чотири місяці між днем, коли цеглу завантажують у візок, і днем, коли її дістають звідти, щоб вона стала частиною вежі.

Усе своє життя Гіллалум прожив у Еламі та сприймав Вавилон лише як покупця еламської міді. Мідні зливки доправляли на човнах водами Каруну до Нижнього моря[1], а далі — до Євфрату. Гіллалум та інші копачі подорожували сушею разом із купецьким караваном нав'ючених куланів. Вони рухалися курною стежкою, що вела вниз із плато, через рівнини до зелених полів, відділених каналами й дамбами.

Вежі ніхто з них раніше не бачив. Вона стала видимою, коли вони ще перебували за багато ліг[2]: тоненька лляна куделя, що хитається в мареві, підіймаючись із брудної кірки, якою представ сам Вавилон. Коли вони підійшли ближче, кірка виросла в могутні міські мури, але вони бачили лише вежу. Однак щойно вони опустили погляди на річкову долину, то помітили сліди, спричинені будівництвом башти за межами міста: русло Євфрату тепер лежало в широкій заглибині, викопаній, щоб добути глину для цегли. На південь від міста

впадали в око численні ряди печей, багаття в яких уже не палало.

Коли вони наблизилися до міської брами, вежа постала масивнішою, ніж усе, що Гіллалум уявляв раніше: одна колона, яка, напевно, не поступалася розміром цілому храму, проте здіймалася так високо, що зменшувалася аж до нерозрізненості. Усі вони крокували із задертими вгору головами, мружачись на сонці.

Друг Гіллалума Нанні, охоплений благоговінням, штурхнув його ліктем:

— Ми маємо піднятися на це? Аж до самої маківки?

— Дертися вгору, щоб копати. Якось це... протиприродно.

Копачі дісталися центральних воріт у західній стіні, з яких виходив інший караван. Поки вони юрмились у вузькій смузі тіні від стіни, їхній старший, Белі, гукнув до стражів брами, які стояли на вежі:

— Ми — копачі з Елама.

Стражі були в захваті. Один із них гукнув у відповідь:

— То це ви маєте прорити небесну твердь?

— Так і є.

Гуляло все місто. Фестиваль розпочався вісім днів тому, коли до місця призначення відправили останню цеглину, і протриває ще два дні. Удень і вночі місто святкувало, танцювало, бенкетувало.

Поряд із цегельниками гуляли возії, ноги яких вимережували мускули, що випнулися від підйому на вежу. Щоранку команда розпочинала сходження; вони підіймалися впродовж чотирьох днів, передавали свій вантаж іншій команді

возіїв, повертаючись на п'ятий день із порожніми візками. Ланцюг із таких команд тягнувся аж до вершини вежі, але тільки найнижча ланка святкувала в місті. Для тих, хто мешкав на вежі, заздалегідь відправили достатньо вина та м'яса, щоб святкування тривало по всій висоті колони.

Увечері Гіллалум із іншими еламськими копачами засідали на глиняних табуретках перед довгим столом, що ломився від наїдків, — одним із численних, розставлених на міській площі. Копачі розмовляли з возіями, розпитуючи про вежу.

— Хтось розповідав мені, — почав Нанні, — що муляри, які працюють на вершині вежі, плачуть і рвуть на собі волосся, якщо впустять цеглину, тому що заміни доведеться чекати чотири місяці, але ніхто не зважає, якщо зірветься й розіб'ється на смерть людина. Це правда?

Один, балакучіший за інших, возій на ім'я Лугатум похитав головою:

— Е ні, це лише байка. Баштою підіймається безперервний караван цегли; тисячі штук щодня довозять до верхівки. Втрата однієї-єдиної цеглини не змінює для мулярів нічого. — Він нахилився до них: — Однак є щось значно дорожче за життя людини: кельня.

— Чому саме вона?

— Якщо муляр упустить кельню, то стане непридатним до роботи, поки йому не доставлять нової. Протягом кількох місяців він не зможе заробляти собі на харч, тож йому доводиться влазити в борги. Втрату кельні супроводжують гучні плачі. Та якщо зірветься людина, а кельня лишиться, то інші зітхають із полегшенням. Наступний, хто впустить свою,

зможе взяти цю запасну й продовжуватиме працювати, не наробивши боргів.

Гіллалум налякався не на жарт і якусь хвилину гарячково намагався підрахувати, скільки кирок копачі прихопили із собою. Аж тоді його осяйнуло:

— Це не може бути правдою. Чому ж не прихопити запасні кельні? Їхня маса — ніщо проти маси всієї тієї цегли, яку перевозять нагору. І звісно, втрата муляра означатиме серйозну затримку, якщо в них там, на верхівці, немає зайвої людини, яка знається на кладці цегли. Без такої людини на підхваті їм доведеться чекати, поки від підніжжя підніметься ще одна людина.

Усі возії розреготалися.

— Нам не вдасться надурити його, — мовив Лугатум весело. Він повернувся до Гіллалума. — Отже, ви почнете своє сходження, щойно закінчиться фестиваль?

Гіллалум хильнув із чаші пива:

— Так. Я чув, що до нас приєднаються копачі із заходу, але я їх іще не бачив. Ви знаєте про них?

— Так, вони родом із землі, що називається Єгипет, але вони не видобувають руду, як-от ви. Вони добувають камінь.

— Ми також добуваємо камінь у Еламі, — відповів Нанні з набитим свининою ротом.

— Не так, як вони. Вони ріжуть граніт.

— Граніт? — В Еламі добували вапняк та алебастр, але не граніт. — Ви певні?

— Купці, які подорожували до Єгипту, кажуть, що там будують кам'яні зикурати та храми — із величезних блоків

вапняку й граніту. І вони видовбують гігантські статуї з граніту.

— Але з гранітом працювати доволі важко.

Лугатум знизав плечима:

— Не для них. Королівські архітектори вважають, що такі каменярі можуть стати в пригоді, коли ви дістанетеся склепіння небес.

Гіллалум кивнув. Це може бути правдою. Хто міг достеменно сказати, що їм може знадобитися?

— Ви їх бачили?

— Ні, їх тут іще немає, але ми очікуємо на їхній приїзд за кілька днів. Однак вони можуть не прийти до закінчення фестивалю; тоді ви, еламіти, підійматиметеся самі.

— Ви ж підете з нами, чи не так?

— Так, але лише перші чотири дні. Тоді ми муситимемо повернути назад, а ви, щасливці, продовжите сходження.

— Чому ви вважаєте, що нам пощастило?

— Я дуже хочу піднятися на вершину. Якось я тягнув вантаж із командами зверху і сягнув висоти дванадцятиденного підйому, але це найвища точка, на яку я підіймався. Ви заберетеся набагато вище. — Лугатум із сумом посміхнувся. — Заздрю вам, бо ви торкнетеся склепіння небес.

Доторкнутися до небесного склепіння. Аби розламати його кирками. Від цієї затії Гіллалум почувався недобре.

— Нічого заздрити, — почав він.

— Справді, — додав Нанні. — Коли ми закінчимо, до нього зможуть доторкнутися всі люди.

Наступного ранку Гіллалум пішов поглянути на вежу. Він стояв посеред гігантського подвір'я. З одного боку містився

храм, який справив би враження, якби люди могли побачити його окремо, але він був непомітним у затінку вежі.

Гіллалум міг навіть відчувати повну монолітність цієї споруди. За всіма розповідями, вежу звели із запасом міцності, якого не мав жоден зикурат; її цілком викладали з обпеченої цегли, натомість звичайні зикурати зводили з висушеної на сонці цегли, яку виготовляли з простої багнюки, і лише облицьовували обпеченою. Цеглу клали на бітумний розчин, який усотувався в обпечені цеглини, так міцно з'єднуючи будівельний матеріал, що кладка ставала монолітною.

Основа вежі нагадувала дві нижні платформи звичайного зикурату. Перша мала вигляд гігантського квадрата зі стороною у двісті ліктів і висотою у сорок та трьома маршами сходів на південному боці. На другу, меншу платформу, розташовану на першій, можна було потрапити лише центральними сходами. Саме з другої платформи починалася фактично сама вежа.

Завширшки вона сягала шістдесяти ліктів і тягнулася вгору чотирикутною колоною, яка тримала небо. Навколо неї звивався пандус із невеликим кутом нахилу, що оперізував вежу, немов шкіряні смужки, обплетені навколо ручки батога. Аж ні; придивившись іще раз, Гіллалум помітив, що пандусів насправді два й вони переплітаються між собою. Зовнішній край кожного пандуса був усіяний нетовстими, але достатньо широкими стовпами, щоб забезпечити дещицю тіні. Підводячи погляд вежею вгору, він бачив чергування смуг: пандус, цегла, пандус, цегла, аж доки вони стали нерозрізненними. Проте вежа здіймалася дедалі вище вгору, вище, ніж могло бачити око; Гіллалум моргнув, примружився й відчув запаморочення.

Він відступив на кілька кроків назад і відвернувся, здригаючись.

Гіллалум пригадав історію про Потоп, яку йому розповіли в дитинстві. У ній ішлося про те, як люди знову заселили всі куточки Землі, зайнявши більше земель, ніж будь-коли до того. Про те, як люди плавали до країв світу й бачили океан, що спадає в туман, аби приєднатися до чорних вод Безодні далеко внизу. Про те, як люди усвідомили скінченність Землі, зрозуміли, що вона крихітна, і зажадали побачити й те, що лежить за її межами, — решту творінь Ягве. Про те, як вони розглядали небо й переймалися місцем проживання Ягве — над водоймами, що вміщували в собі небесну воду. І про те, як багато століть тому почалося зведення вежі, колони до неба, сходів, якими люди змогли би піднятися, щоб роздивитися творіння Ягве, і щоб Ягве також спустився донизу поглянути на творіння рук людських.

Ця розповідь надихала Гіллалума завжди: тисячі людей, які безперервно, але з радістю працюють задля ліпшого розуміння Ягве. Він відчув піднесення, коли вавилоняни прийшли до Елама в пошуках копачів. Але тепер, коли він опинився біля підніжжя вежі, його почуття почали суперечити самим собі, підказуючи, що підніматися на таку височінь не варто. Коли він дивився вгору на вежу, то не відчував, що перебуває на землі.

Чи варто йому вибиратися на неї?

Уранці в день підйому другу платформу було заставлено від краю до краю виструнченими рядами міцно збитих двоколісних візків. Багато з них були заповнені різноманітною їжею: мішками з ячменем, пшеницею, сочевицею, цибулею,

фініками, огірками, хлібними буханцями, сушеною рибою. Громадилися незліченні глиняні глеки з водою, пальмовим вином, пивом, козячим молоком, пальмовою олією. Решту заповнили товарами, які можна було продати на ринку: бронзовими посудинами, очеретяними кошиками, полотняними відрізами, дерев'яними табуретами та столами. Також тут стояли вгодований віл і коза, на голову яким священики натягнули ковпаки, щоб вони не дивилися вниз і не боялися підніматися. Коли вони опиняться на вершині, їх принесуть у жертву.

Ще далі стояли візки, завантажені кирками й молотами копачів та обладнанням для невеликої кузні. Їхній старший наказав завантажити кілька возів деревиною й очеретяними снопами.

Лугатум стояв обіч воза, затуляючи мотузки на деревині. Гіллалум підійшов до нього.

— Звідки взялося це дерево? Я не бачив лісів відтоді, як ми покинули Елам.

— На півночі росте ліс, який посадили, коли закладали цю башту. Зрубаний ліс сплавляють Євфратом.

— Ви посадили цілий ліс?

— Іще на початку зведення вежі архітектори розуміли, що на паливо для печей знадобиться значно більше деревини, ніж можна назбирати на рівнині. Тому й посадили ліс. Працюють спеціальні бригади, які мають забезпечувати його водою й висаджувати нові дерева замість зрубаних — молоде на місці того, що виростало.

Гіллалум подивувався:

— І завдяки цьому ви отримуєте всю необхідну деревину?

— Більшу частину. Багато вирубали й інших лісів на півночі, сплавивши деревину річкою. — Лугатум оглянув колеса візка, відкоркував шкіряний міх, який носив із собою, і налив трохи олії між колесом і віссю.

Нанні підійшов до них, роздивляючись вулиці Вавилона, що розкинулися під ними:

— Я ще ніколи не підіймався так високо, щоб поглянути на місто згори.

— Я теж, — відказав Гіллалум.

Лугатум розсміявся:

— Ідіть слідом. Усі візки вже готові.

Невдовзі всіх чоловіків розподілили на пари й закріпили за возами. Люди ставали між двох тяг, оснащених мотузяними петлями, за які потрібно було тягнути. Візки, в які впряглися копачі, перемежовувалися з візками професійних возіїв для підтримки правильного темпу підйому. Лугатум із іншим возієм опинилися одразу позаду візка Гіллалума й Нанні.

— Запам'ятайте, — сказав Лугатум, — тримайтеся на відстані десяти ліктів від візка перед вами. Той, хто стоїть праворуч, тягне самотужки на поворотах, і ви змінюєтеся щогодини.

Возії почали підіймати свої візки пандусом. Гіллалум і Нанні й собі нахилилися, перекинувши мотузки через різні плечі. Вони одночасно випросталися, відірвавши передню частину візка від підмостка.

— А тепер — ПОТЯГЛИ! — крикнув Лугатум.

Вони нахилилися вперед, потягнувши мотузки, і візок покотився. Тільки-но він зрушив із місця, здалося, що тягнути

легко, і вони зробили коло платформою. Діставшись пандуса, вони знову мусили неабияк нахилитися вперед.

— Хіба це легка повозка? — пробурмотів Гіллалум.

Пандус виявився достатньо широким, щоб вони могли розминутися з одним подорожнім, якщо тому заманеться пройти повз них. Поверхню було вимощено цеглою, в якій колеса візків за століття підйому залишили дві глибокі канавки. Стеля над головою змикалася ступінчастим куполом, викладеним із широких квадратних цеглин, ряди яких громадилися одні над одними, поки зустрічалися посередині. Якщо не роззиратися навсібіч, то мало що вказувало на те, що ви опинилися у вежі.

— Ви співаєте під час роботи? — спитав Лугатум.

— Якщо порода не тверда, — відказав Нанні.

— То заспівайте одну з ваших гірничих.

Прохання передали їй іншим копачам, і незабаром співала вже вся бригада.

Із коротшанням тіней вони підіймалися дедалі вище. У затінку, оточені лише чистим повітрям, вони відчували більшу прохолоду, ніж у вузьких провулках міста на поверхні землі, де полуднева спека могла доконати ящірок, які перебігали вулиці. Дивлячись із вежі, копачі могли бачити темний Євфрат і ліги зелених полів, перетнутих каналами, які сяяли під сонячним промінням. Вавилон здавався хитромудрим візерунком із тісно переплетених вулиць і будівель, що виблискували гіпсовою побілкою; вони ставали дедалі менше помітними, здавалося, що місто тулилося до основи вежі.

Гіллалум, зачувши крики з нижнього рівня пандуса, знову потягнув мотузку ближче до правого краю. Він надумав зупинитися й визирнути назовні, але не хотів збиватися з кроку, та й усе одно не зміг би побачити нижній рівень.

— Що там, унизу, коїться? — спитав він Лугатума.

— Один із ваших копачів боїться висоти. Іноді таке трапляється в тих, хто підіймається вперше. Людина падає долілиць, не в змозі підвестися. Хоча мало в кого це трапляється так швидко.

Гіллалум збагнув, що відбувається.

— Серед тих, хто прагне стати копачем, також трапляється подібне. Дехто боїться заходити в копальні, страхаючись, що його завалить.

— Справді? — спитав Лугатум. — Не чув про таке. А у вас як із висотою?

— Нічого не відчуваю, — відповів Гіллалум, але поглянув на Нанні. Вони обоє знали правду.

— Відчуваєш тремтіння в долонях? — прошепотів Нанні.

Гіллалум потер руки об грубі волокна мотузки й кивнув:

— Так, відчував раніше, коли був ближче до краю. Можливо, і нам треба було надіти ковпаки, як волю чи козі, — жартівливо пробурмотів він.

— Ти гадаєш, що в нас також станеться напад, коли піднімемося вище?

Гіллалум замислився. Те, що страх скував одного з їхніх товаришів так швидко, не віщувало нічого доброго. Він струснув його; тисячі підіймалися без остраху, і було б дуже нерозумно дати паніці одного перекинутися на решту.

— Ми просто непризвичаєні. Ми матимемо місяці, щоб звикнути до висоти. Коли ми доберемося до вершини вежі, то хотітимемо, щоб вона виявилася вищою.

— Ні, — відказав Нанні. — Не думаю, що хочу тягнути бодай трохи вище.

Обоє розсміялися.

На вечерю роздали ячмінь, цибулю й сочевицю, а заночували вони у вузьких коридорах, які пронизували вежу всередині. Прокинувшись наступного ранку, вони з'ясували, що заледве переставляють ноги від болю. Возії, сміючись, роздали їм мазь для втирання в м'язи й перерозподілили навантаження на візки, щоб зменшити вагу для копачів.

Тепер Гіллалум, коли визирав назовні, відчував, як у нього підкошуються коліна. На цій висоті невпинно дув вітер, і він очікував, що той посилюватиметься зі сходженням. Йому стало цікаво, чи, бува, нікого не здуло через необережність. І чи встигає людина, падаючи, помолитися, перш ніж долетить до землі? Від такої думки Гіллалум здригнувся.

Якщо не враховувати болісних відчуттів у ногах, другий день не відрізнявся від першого. Тепер вони могли бачити значно далі, і відстані, що відкривалися оку, приголомшували; за полями починалися пустелі, а каравани здавалися не набагато більшими за комашок. Уже ніхто з копачів не лякався висоти так, що не міг продовжувати сходження, і їхній підйом увесь день тривав без пригод.

На третій день стан ніг копачів не поліпшився, і Гіллалум почувався старим калікою. Лише на четвертий день неприємні відчуття зменшилися, і вони змогли тягнути початковий

вантаж. Їхній підйом тривав аж до вечора, коли вони зустріли іншу команду возіїв, які швидко спускалися з порожніми візками. Пандуси, що вели нагору й униз, перевивалися між собою, не перетинаючись, але з'єднувалися коридорами через середину вежі. Коли команди опинилися на одному рівні, вони перейшли на протилежні пандуси, щоб помінятися візками.

Копачів познайомили з другою командою, і вони збули вечір за розмовами та їжею. Наступного дня перша команда готувала порожні візки для повернення до Вавилона, а Лугатум прощався з Гіллалумом і Нанні.

— Бережіть свій візок. Він піднімався на вершину вежі частіше за будь-яку людину.

— Ти також заздриш візку? — спитав Нанні.

— Ні, бо щоразу, коли він досягає вершини, йому доводиться спускатися до самого низу. Цього я не витримав би.

Коли наприкінці дня зупинилася на ночівлю й друга команда, возій, який підіймався позаду Гіллалума й Нанні, підійшов до них, аби щось показати. Його звали Кудда.

— Ви ніколи не бачили заходу сонця з такої висоти. Ідіть, погляньте. — Возій підійшов до краю й сів, звисивши ноги назовні. Побачивши, що вони вагаються, він додав: — Підходьте. Ви можете розпластатися й визирнути за край, якщо хочете.

Гіллалум не хотів видатися переляканою дитиною, але не міг змусити себе сісти на край урвища, що тягнулося на тисячі ліктів униз. Він ліг на живіт, лише наблизивши голову до краю. Нанні долучився до нього.

— Коли сонце сяде, поглянете вниз уздовж боку вежі.

Гіллалум глянув униз, а потім швидко подивився на обрій.

— А чим тут відрізняється захід сонця?

— Зважте: коли сонце заковується за вершини гір на заході, темрява оповиває рівнину Шінеар. Однак тут ми перебуваємо вище за гори, тому й досі бачимо сонце. Сонце має сідати далі, щоб і ми побачили ніч.

Гіллалум роззявив рота, поки второпав:

— Тіні гір позначають прихід ночі. Ніч накриває землю раніше, ніж це відбувається тут.

Кудда кивнув:

— Ви можете бачити мандрівку ночі поверхнею вежі, від землі до неба. Це відбувається швидко, але ви можете це роздивитися.

Він зо хвилину спостерігав за червоною кулею сонця, а потім глянув униз і вказав рукою:

— Зараз!

Гіллалум і Нанні поглянули вниз. Крихітний Вавилон біля підніжжя величезної колони лишався в тіні. Потім темрява почала підійматися на вежу, немов полог, який розгортається вгору. Він рухався доволі повільно, і Гіллалуму здавалося, що він може лічити секунди. А потім полог почав наближатися скоріше, аж поки пронісся повз них швидше за кліпання ока, — і вони опинилися в сутінках.

Гіллалум перекотився на спину й поглянув угору, щоб побачити, як темрява стрімко підіймається рештою поверхні вежі. Коли сонце закотилося за край світу вдалині, небо поступово смеркло.

— Добряче видовище, еге ж? — спитав Кудда.

Гіллалум не відповів. Уперше він довідався, що таке ніч: тінь самої землі, відкинута на небо.

Після двох наступних днів сходження Гіллалум іще більше при звичаївся до висоти. Вони піднялися лише на добру частину ліги, і він уже міг стояти на краю пандуса й роздивлятися вежу внизу. Узявшись за один зі стовпів зовнішньої частини, Гіллалум обережно перехилився, щоб поглянути вгору. Він помітив, що вежа більше не має вигляду гладенької колони.

— Здається, ніби догори вежа розширюється, — сказав він Кудді. — Як таке можливо?

— Поглянь уважніше. З боків виступають дерев'яні балкони. Їх зроблено з кипариса й підвішено на ляних канатах.

Гіллалум примружився:

— Балкони? Для чого вони?

— У них засипано ґрунт, і люди можуть вирощувати овочі. На цій висоті вологи мало, тож тут здебільшого вирощують цибулю. Вище, де опадів більше, ви побачите боби.

— Як таке можливо, що нагорі падає дощ, а тут — ні?

Кудду здивувало його запитання:

— Зрозуміло, що він випаровується в повітрі, коли падає.

— О так, звісно, — Нанні знизав плечима.

Наприкінці наступного дня вони піднялися на рівень балконів. Щільно засаджені цибулею пласкі платформи утримувалися товстими мотузками, які виходили зі стіни вежі згори, трохи нижче наступного ярусу балконів. На кожному рівні всередині веж містилися кілька вузьких кімнат, де мешкали сім'ї возіїв. Жінки або сиділи біля дверей, шиючи

туніки, або копирсалися на платформах, викопуючи цибулини. Діти ганяли у квача, бігаючи вгору-вниз пандусами, проскакуючи поміж візків, і без остраху гасали краями балконів. Мешканці вежі легко вирізняли копачів, посміхалися їм і махали руками.

Коли настав час вечеряти, усі візки опустили на землю, а їжу й інші товари, які призначалися для тутешніх мешканців, розвантажили. Возії привіталися зі своїми сім'ями й запросили копачів розділити з ними вечерю. Гіллалуму й Нанні випало їсти з родиною Кудди, і їхня багата трапеза складалася із сушеної риби, хліба, пальмового вина та фруктів.

Гіллалум помітив, що в цій секції вежі утворилося крихітне містечко, яке витягувалося в лінію між двома вулицями — пандусами, що вели нагору й униз. Тут був храм, де у свята відправляли ритуали; існували магістрати, які залагоджували суперечки; магазини, товари до яких доставляли караванами. Звісно, місто було невіддільним від каравану — одне не могло існувати без іншого. І все ж будь-який караван був по своїй суті подорожжю, тим, що починалося в одному місці й закінчувалося в іншому. Це місто ніколи не замислювали як постійне місце проживання, воно було лише частиною багатовікової подорожі.

Після вечері він запитав у Кудди та його сім'ї:

— Хтось із вас колись навідувався до Вавилону?

Відповіла Алітум, дружина Кудди:

— Ні, навіщо це нам? Це тривале сходження, а тут ми маємо все необхідне.

— Ви не хочете прогулятися справжньою землею?

Кудда знизав плечима:

— Ми живемо на дорозі до неба; усі наші труди спрямовано на те, щоб її продовжити. Коли ми покинемо вежу, то рухатимемося пандусом, що веде вгору, а не вниз.

Копачі підіймалися вище, і настав той день, коли вежа, якщо подивитися на неї з краю пандуса й угору, і вниз, була однаковою. Знизу споруда зіщулювалася в крапку задовго до того, як сягала рівнини. Проте копачі були ще задалеко, щоб розгледіти верхівку вежі. Усе, що було видно, — безкінечна протяглість стін. Дивитися що вниз, що вгору було лячно, бо зникала впевненість у безперервності; вони вже не були частиною поверхні землі. Вежа могла виявитися ниткою, що висіла в повітрі, не прив'язана ні до землі, ні до неба.

На цій частині підйому траплялися моменти, коли Гіллалум упадав у відчай, почуваячись знехтуваним і відкинутим світом; ніби земля зреклася його через зраду, а небо погребувало прийняти до себе. Він бажав, щоб Ягве явив знак, дав людям зрозуміти, що їхній задум схвалено; як вони могли інакше лишитися в місці, такому непривітному для душі?

Мешканці вежі на цій висоті не відчували жодного занепокоєння через своє становище; вони незмінно тепло вітали копачів і бажали їм успіху із небесною твердю. Вони мешкали у вологих туманах хмар, спостерігали бурі внизу і згори, збирали врожай із повітря й анітрохи не переймалися тим, що це місце негодяще для людини. Не було жодних божественних знаків чи вказівок, проте люди ні на мить не піддавалися сумнівам.

Минали тижні, й zenіти Сонця та Місяця опускалися дедалі нижче. Місяць заливав південний бік вежі своїм срібним сьайвом, виблискуючи, ніби око Ягве, що роздивляється їх. Незабаром вони опинилися на одному рівні з Місяцем, коли він гуляв небом; вони досягли висоти першого з небесних тіл. Примружившись, роздивлялися пощерблений місячний диск, дивуючись його величному поступу, який не потребував жодної підтримки.

Далі вони дісталися Сонця. Зараз було літо, і світило вигулькувало майже вертикально над Вавилоном, проходячи на цій висоті близько від вежі. У цій частині вежі не мешкала жодна родина, також не було балконів, бо спека стояла така, що підсмажувався ячмінь. Розчин, яким скріплювали цеглу вежі, уже не робили на бітумі, бо він розм'як би й витік, а замінювали глиною, яку намертво спікало жаром. Для захисту від денних температур стовпи робили дедалі ширшими, аж поки вони утворили майже суцільну стіну, що оточувала пандус тунелем із вузькими прорізами, які пропускали свистячий вітер і лопаті золотавого світла.

Дотепер змінні команди возіїв розміщувалися з рівними проміжками, але зараз треба було вносити корективи. Щоранку вони починали свій шлях дедалі раніше, щоб здолати більшу відстань затемна. А коли порівнялися із Сонцем, то рухалися лише вночі. Удень намагалися заснути, лежали голі й спітнілі від подиху гарячого вітру. Копачі переймалися, що, коли їм усе-таки вдасться заснути, вони можуть засмажитися до смерті раніше, ніж прокинуться. Проте возії сходили вже не вперше й

іще ніколи не втрачали людей; тож вони піднялися вище рівня Сонця, де все стало так, як було нижче.

Тепер світло дня сяяло вгору, що видавалося надзвичайно неприродним. На платформах балконів виймали дошки, щоб сонячне світло могло проникати крізь ґрунт, який залишався на цілих ділянках; рослини звивалися вниз і обабіч, ловлячи сонячні промені.

Далі вони наблизилися до рівня зірок — маленьких вогняних куль, які розлетілися навсібіч. Гіллалум гадав, що вони розташовані густіше, але навіть крихітні зірочки, невидимі із землі, як виявилось, посіяно рідко. Вони не розміщувалися на одній висоті, а займали простір у кілька ліг угору. Важко сказати, як далеко вони розташовані, бо не було жодного натяку на їхні розміри, але зрідка одна з них пролітала неподалік, демонструючи приголомшливу швидкість. Гіллалум збагнув, що всі небесні тіла рухаються з однаковою швидкістю, щоб облетіти світ від краю до краю протягом дня.

Небо вдень було значно світліше, ніж при спогляданні із землі, — свідчення наближення до склепіння. Вивчаючи небо, Гіллалум неабияк перелякався, коли побачив зірки серед білого дня. Вони лишалися непомітними із землі через блиск Сонця, але з цієї висоти їх було видно доволі чітко.

Одного дня до нього поспіхом підбіг Нанні й сказав:

— Зірка влучила у вежу!

— Що? — Гіллалум панічно озирнувся навколо, відчуваючи, як із нього вибило дух.

— Ні, не зараз. Це сталося давно, більше століття тому. Один із тутешніх розповів цю історію; його дід бачив.

Вони зайшли до переплетіння коридорів і побачили кількох копачів, які обсіли скоцюрбленого старого.

— ...застрягла між блоками десь за пів ліги звідси. Ви й досі можете побачити шрам, що лишився, — він схожий на гігантську віспину.

— Що сталося із зіркою?

— Вона шипіла й горіла занадто яскраво, щоб на неї можна було поглянути. Люди вирішили її витягнути, щоб вона продовжила свій шлях, але було надто гаряче, аби навіть просто наблизитися, тож вони не наважилися її й погасити. За кілька тижнів вона вистигла, перетворившись на вузлувату масу чорного небесного металу такого розміру, що людина ледве могла обхопити її руками.

— Така велика? — запитав Нанні з благоговійним трепетом у голосі.

Коли зірки падали на землю самі по собі, іноді вдавалося знайти невеличкі грудочки небесного металу, міцніші за найліпшу бронзу. Такий метал не вдавалося розплавити для лиття, тому його обробляли молотом, перед тим розжаривши до червоного; із нього виготовляли обереги.

— Таки так, ніхто ніколи не чув, щоб уламок такого розміру знайшли на землі. Уявляєте, які інструменти можна було б із нього виготовити!

— Ви спробували перекувати його на знаряддя, еге ж? — налякано перепитав Гіллалум.

— О ні. Люди боялися доторкатися до нього. Усі спустилися з вежі, чекаючи розплати від гніву Ягве через порушення задуму Творіння. Вони чекали упродовж місяців, але жодних знаків не

було. Зрештою вони повернулися й дістали зірку. Вона зараз
десь у храмі, внизу, у місті.

Запала тиша. Тоді один із копачів промовив:

— Ніколи не чув такої оповідки про вежу.

— Про це прогрішення воліють ліпше мовчати.

Увесь час, доки вони підіймалися дедалі вище, небо
світлішало, й одного ранку Гіллалум прокинувся і, підійшовши
до краю, скрикнув від здивування: те, що раніше здавалося
білястим небом, тепер бачилося білою стелею, розпростертою
високо над їхніми головами. Зараз вони перебували достатньо
близько, щоб роздивитися небесне склепіння, побачити його
твердий панцир, який охоплював усе небо. Копачі
перемовлялися приглушеними голосами, витріщаючись
нагору, мов ті дурники, поки мешканці вежі сміялися з них.

Продовживши сходження, вони здивувалися тому, як
близько насправді опинилися. Порожнеча склепіння ввела їх в
оману, зробивши його непомітним, аж доки воно вигулькнуло
несподівано, немов одразу над їхніми головами. Тепер, замість
підійматися до небес, вони видиралися до непримітної
рівнини, яка нескінченно тягнулася навсібіч.

Усі органи відчуттів Гіллалума дезорієнтувалися від
побаченого. Іноді, коли він розглядав склепіння, йому
здавалося, що світ якимось чином перевернувся, і якщо він
утратить опору, то зірветься й полетить назустріч небесам.
Коли склепіння справді опинилося в нього над головою,
виявилось, що його вага справляє гнітюче враження. Склепіння
мало вигляд прошарку, не легшого за цілий світ, але
позбавленого будь-якої підтримки, тож у нього з'явився страх,

якого він не знав у забоях шахт: буцім стеля обвалиться прямо на нього.

Також у певні моменти починало здаватися, ніби склепіння — це вертикальна прямовисна скеля неуявної висоти, що здиблюється перед ним, тьмяна земля позаду — її пара, а сама вежа — трос, натягнутий між ними. Або ще гірше: ввижалося, що не існує верху та низу, і його тіло не знало, де їх помістити. Це скидалося на острах висоти, але було значно гіршим. Він часто прокидався від неспокійного сну, розуміючи, що весь спітнів і намагається пальцями вчепитися в цегляну підлогу.

Недосипання також позначилося на обличчях Нанні й багатьох інших копачів, хоча ніхто з них не обмовився про те, що саме порушило їхній сон. Їхнє сходження сповільнювалося, а не пришвидшувалося, як того очікував Белі, їхній старший; картина склепіння викликала радше неспокій, а не завзяття. Звичайні возії стали нетерплячими до них. Гіллалум міркував над тим, якими люди стають, проживаючи в подібних умовах. Як вони рятуються від божевілля? Можливо, вони просто звикають до цього всього? Чи зайшлися б криком діти, народжені під твердим небом, якби побачили землю під ногами?

Можливо, людям узагалі не судилося жити в такому місці? Якщо власна природа стримувала їх від надмірного наближення до неба, то люди мають лишатися на землі.

Коли ж вони досягли верхівки вежі, то перестали почуватися дезорієнтованими, або, можливо, уже встигли при звичаїтися. Тут, стоячи на квадратній платформі на вершині, копачі роздивлялися найдивовижнішу картину з усіх, які бачила

колись людина: далеко внизу під ними простягався на всі боки, доки сягало око, гобелен, витканий із ґрунту та морів, затягнутих туманом. Прямо над ними нависав дах усього світу, крайня розмежувальна точка неба, яка гарантувала, що їхній оглядовий пункт є найвищим із існуючих. Тут містилося стільки Творіння, скільки можна досягнути за один раз.

Священики вознесли молитви Ягве; вони подякували за те, що їм дозволили побачити так багато, і перепрошували за бажання побачити ще більше.

А на верхівці клали цеглу. Можна було відчутти насичений запах свіжого дьогтю, що підіймався від нагрітих казанів, у яких плавили грудки бітуму. Це був найбільш земний із усіх ароматів, які копачі відчували впродовж чотирьох місяців, тож їхні ніздрі відчайдушно прагнули вловити цей запах, перш ніж його розвіював вітерець. Тут, на вершині, твань, яка колись просочилася крізь тріщини в землі, тепер густішала, тверднула, аби тримати цеглу вкупі, а земля відрощувала кінцівку, що впиралася в небо.

Тут працювали муляри — чоловіки, обмазані бітумом, які перемішували розчин і спритно вкладали важку цеглу з абсолютною точністю. Більше за будь-кого іншого ці чоловіки не могли собі дозволити відчувати запаморочення, коли роздивлялися склепіння, адже вежа не могла відхилитися від вертикалі навіть на товщину пальця. Нарешті вони наближались до завершення своєї місії, а копачі після чотиримісячного сходження були готові взятися до свого завдання.

Невдовзі прибули і єгиптяни. Вони виявилися темношкірими, хирлявої статури й із рідким волоссям на підборіддях. За собою вони тягнули візки з долеритовими[3] молотами, бронзовим приладдям і дерев'яними клинами. Їхнього старшого звали Сенмут, і він почав радитися з Белі, старшим серед еламітів, як їм потрапити до склепіння. Єгиптяни зібрали кузню з привезеного — так само вчинили й еламіти, — щоб перековувати бронзове приладдя, яке затуплюватиметься під час роботи.

Саме склепіння розташовувалося трохи вище кінчиків витягнутих угору пальців звичайної людини; якщо підплигнути й дістати його, то на доторк склепіння було гладеньким і прохолодним. Здавалося, що воно зроблене з дрібнозернистого білого граніту, чистого й зовсім рівного. І в цьому крилася проблема.

Давним-давно Ягве наслав Потоп, відкривши води знизу та згори; води Безодні виривалися із земних джерел, поки небесні води виливалися крізь шлюзові ворота в склепінні. Тепер люди уважно роздивлялися склепіння зблизька, але жодних шлюзів не помічали. Вони роззиралися вздовж поверхні навсібіч, але ніякі отвір, віконце чи шов не переривали рівності граніту.

Здавалося, їхня вежа дісталася до склепіння в місці, де не розташовувалися резервуари, що було неабиякою вдачею. Якби вони запримітили якийсь шлюз, їм довелося б ризикувати, прочиняючи його, щоб спорожнити резервуар. Для Шінеара це означало б випадання поза сезоном опадів, рясніших за зимові дощі, й спричинило би повені вздовж усього Євфрату. Найімовірніше, дощі скінчилися б, коли резервуар

випорожнився б, проте завжди лишалася ймовірність, що Ягве покарає їх, продовживши опади аж до падіння вежі й перетворення всього Вавилону на багно.

Та навіть якщо на видноколі шлюзів помітно не було, це не виключало ризикованості їхнього задуму. Можливо, ворота не мали швів, помітних для очей смертних, і резервуар розташовано безпосередньо над ними. Або, можливо, вмістилище води таке величезне, що, навіть якщо найближчі шлюзові ворота містилися за багато ліг звідси, вода все одно була в будівничих просто над головами.

Чимало дискусій точилося щодо того, як їм ліпше вчинити.

— Ягве точно не змиє вежі, — твердив Курдуса, один із мулярів. — Якби будівництво вежі було святотатством, Ягве зруйнував би її вже давно. Проте протягом усіх століть нашої праці ніхто ніколи не бачив ані найменшої ознаки невдоволення Ягве. Він осушить будь-який резервуар, перш ніж ми проникнемо всередину.

— Якби Ягве ставився до цього задуму з такою прихильністю, то на нас уже чекали б сходи в небо, — заперечив еламіт Елуті. — Ягве ані не допомагатиме нам, ані не заважатиме; якщо ж ми проб'ємося до резервуара, то на нас очікує водоверть.

Гіллалум не міг такої миті не поділитися своїми сумнівами.

— А якщо ці води не мають кінця-краю? — спитав він. — Ягве, можливо, й не покарає нас, але може покинути напризволяще, сам на сам із нашою долею.

— Еламіте, — мовив Курдуса, — навіть перебуваючи на вежі не зроду-віку, ти мав уже дещо затямити. Ми працюємо через

нашу любов до Ягве протягом усього життя, як до того робили покоління наших пращурів. Не можна судити так жорстоко таких праведників, як ми.

— Це дійсно так: ми трудилися з найчистішими намірами, але це не означає, що ми чинили мудро. Чи справді люди обрали правильний шлях, коли вирішили прожити життя якнайдалі від глини, з якої їх виліплено? Ягве ніколи не давав знаку, що наш вибір правильний. Тепер ми готуємося розчахнути небеса, навіть знаючи, що над нашими головами лежать води. Якщо ми дали ввести себе в оману, то як можемо бути впевненими, що Ягве захистить нас від наших помилок?

— Гіллалум радить бути обережними, і я поділяю його думку, — сказав Белі. — Ми маємо впевнитися, що не накличемо другого Потопу на світ чи хоча б руйнівних дощів на Шінеар. Я радився з єгиптянином Сенмутом, і він продемонстрував мені прилаштування, які вони використовують для запечаткування гробниць їхніх царів. Гадаю, що їхні хитрощі можуть убезпечити й нас, коли ми почнемо копати.

Жерці принесли в жертву вола та козу під час священної церемонії, на якій промовили чимало сакральних слів і спалили багато ладану, і копачі взялися до роботи.

Задовго до того, як копачі дісталися тверді, вони вже збагнули, що звичний процес длубання молотами та кирками не матиме сенсу: якщо пробивати тунелі лише горизонтально, вони заглиблюватимуться в граніт на два пальці в день, а якщо прямувати вгору — рухатимуться ще повільніше. Натомість вони вирішили вдатися до підпалу.

Із привезених дров вони розклали під обраною точкою склепіння багаття й підтримували вогонь протягом доби. Під дією вогню камінь почав тріскатися й кришитися. Після того як вогонь перегорів, копачі взялися поливати камінь водою, щоб він потріскався ще дужче. Так їм вдалося відколювати великі шматки, які важко обрушувалися на вежу. Завдяки цьому копачам вдавалося щодня, коли розпалювали багаття, просуватися вглиб майже на лікоть.

Тунель ішов не прямовисно, а під кутом, неначе сходовий марш, щоб вони змогли прибудувати до нього сходинки від вежі. Після підпалу підлога й стеля лишилися гладенькими, тож чоловіки збили покати сходні, щоб не зісковзувати назад. Вони також спорудили підмости з обпаленої цегли, аби підтримувати горіння багаття в кінці тунелю.

Після того як тунель заглибився в небесну твердь на десять ліктів, вони зробили його горизонтальним і розширили до розмірів кімнати. Коли копачі вийняли весь камінь, ослаблений вогнем, до роботи взялися єгиптяни. У своїх кар'єрах вогню вони не використовували. За допомогою долеритових куль і молотів вони взялися ставити зсувні гранітні двері.

Спочатку єгиптяни кололи камінь, щоб вилучити з однієї зі стін величезний гранітний блок. Гіллалум та інші копачі спробували допомогти, але це виявилось складною справою: камінь не піддавався шліфуванню, натомість треба було відбивати відколи, постійно вдаряючи з однаковою силою — не легше й не дужче.

За кілька тижнів блок був готовий. Він був вищим за людський зріст, а ширина виявилася ще більшою. Аби вирвати його з підлоги, вони нарізали прорізи навколо основи глиби й позабивали в них сухі дерев'яні клини. Далі позаганяли менші за розміром клинці в більші, розколовши і їх; а потім узялися заливати щілини водою, щоб дерево набухло. За кілька годин камінням пішла тріщина, звільнивши блок.

У задній частині кімнати, правобіч, копачі випалили вузький коридорчик, який підіймався вгору, а в підлозі перед входом до нього прокопали канавку завглибшки з лікоть, яка вела донизу. Таким чином утворився плавний безперервний пандус, який перетинав підлогу кімнати безпосередньо від входу до коридорчика і закінчувався з лівого боку кімнати навпроти. На цей пандус єгиптяни поставили гранітний блок. Вони затягнули й заштовхали блок до бічного коридору, куди він заледве помістився, і, аби лишався на місці, підперли його рядком пласкої глинобитної цегли — він упирався в нижню частину лівої стіни, неначе стовп, покладений на рампу.

Із ковзним каменем, який затримував воду, копачі могли безбоязно продовжувати прорубувати тунель. Якщо вони проломлять резервуар і небесні води ринуть у тунель, то чоловіки просто розіб'ють цеглу одна за одною, і камінь зісковзне вниз, аж поки опиниться у виїмці на підлозі й повністю перекриє дверний отвір. Якщо ж потік виявиться такої сили, що виміє людей із тунелю, то глинобитна цегляна кладка поступово розчиниться, і камінь все одно сповзе донизу. Небесні води залишаться на місці, а копачі зможуть почати

прокладати новий тунель в іншому напрямку, щоб обійти резервуар.

Для продовження прокладення тунелю копачі знову вдалися до підпалу, розклавши багаття в дальній частині кімнати. Щоб полегшити циркуляцію повітря всередині небесної тверді, вони розтягнули бичачі шкури на високих дерев'яних рамах і розмістили їх на верхівці вежі, навскіс із обох боків біля входу до тунелю. Тож постійні вітри, які гуляли під небесною твердю, спрямовувалися в тунель; вітер підтримував горіння вогню й витягував дим після його погашення, таким чином копачі могли продовжувати роботу, дихаючи свіжим повітрям.

Єгиптяни, установивши ковзний камінь на місце, теж не сиділи без діла. Поки копачі розмахували кирками в кінці тунелю, вони взялися видовбувати у твердій породі сходи, щоб замінити ними дерев'яні сходні. Для цієї роботи вони також використовували клинки з дерева, виймаючи з покатої підлоги блоки, на місці яких з'являлися сходинки.

Копачі працювали, дедалі подовжуючи тунель. І він постійно йшов угору, хоча й регулярно змінював напрямок, нагадуючи нитку гігантського стібка; але його ціль лишалася незмінною. Вони вирубали й інші кімнати зі зсувними дверима, щоб у випадку пробиття стінки резервуара затопило лише верхній сегмент тунелю. Також вони нарізали борозенки на поверхні склепіння, на яких підвісили хідники й платформи; від цих платформ, які містилися вже далеко від вежі, прорили бічні тунелі, що з'єднувалися з основним глибоко всередині склепіння. Цими тунелями віяв вітер, забезпечуючи вентиляцію й витягуючи дим із глибин тунелю.

Робота тривала роками. Бригади возіїв підвозили вже не цеглу, а дрова та воду для підпалів. Люди почали заселяти тунелі всередині склепіння, а на підвісних платформах стали вирощувати овочі, які тягнулися донизу. Копачі також замешкували тут, на кордоні небес; дехто з них одружився й надбав дітей. Мало хто знову спускався на поверхню землі.

Гіллалум, чиє обличчя було замотане мокрим ганчір'ям, ступив із дерев'яних східців на камінь, підкинувши трохи дров у багаття в кінці тунелю. Вогонь палатиме багато годин, а він чекатиме на нижніх рівнях тунелю, де дим у повітрі не такий густий.

У цю мить пролунав віддалений звук обвалу, розлому кам'янистої гірської породи, а по тому — гуркіт, що наростав неухильно. І тут тунелем ринув потік води.

На мить Гіллалум застиг від жаху. Потік води, приголомшливо холодної, налетів на нього, зваливши з ніг. Він устав, хапаючи ротом повітря, і спробував встояти проти течії, тримаючись за сходинки.

Вони пробрили резервуар.

Гіллалум має спуститися нижче за найвищі зсувні двері, перш ніж їх зачинять. Він хотів стрибати сходинками вниз, але розумів, що впаде й підвестися вже не зможе, а бурхливий потік понесе його донизу, забивши об каміння до смерті. Рухаючись так швидко, як тільки наважувався, він крокував донизу.

Він кілька разів зісковзував, щоразу з'їжджаючи на кількадесят сходинок униз; кам'яні сходи подерли спину, проте болю він не відчував. Гіллалуму постійно ввижалося, що тунель

от-от зруйнується й придавить його або ж склепіння розламається повністю, і небо розчахнеться під його ногами, і він впаде з неба на землю разом із дощем. Кара від Ягве — другий Потоп — не забарилася.

Чи далеко ще до зсувного каменя? Тунель, здавалося, тягнувся без кінця, а вода струменіла дедалі швидше. Він уже практично біг сходами.

Раптом Гіллалум спіткнувся й плюхнувся в неглибоку воду. Виявилось, що він добіг до кінця сходового маршу й улетів до кімнати, де розташовано зсувний камінь. Води тут було вже по коліна.

Він підвівся й побачив Дамквію та Ахуні, двох побратимів-копачів, які щойно вгледіли його. Вони стояли перед каменем, який перегороджував прохід.

— Ні! — простогнав Гіллалум.

— Вони перекрили прохід! — крикнув Дамквія. — Не дочекалися!

— Ще хтось прийде? — без надії спитав Ахуні. — Можливо, тоді нам вдасться зсунути блок.

— Більше нікого немає, — відповів Гіллалум. — Їм вдасться зсунути його з протилежного боку?

— Вони нас не чують. — Ахуні вгатив молотом по граніту, але звук потонув у шумі води.

Гіллалум роззирнувся крихітною кімнатою, тільки тепер запримітивши єгиптянина, який плавав у воді обличчям донизу.

— Він загинув, упавши зі сходів, — крикнув Дамквія.

— Хіба ми не можемо зробити бодай щось?

Ахуні підвів очі вгору:

— Ягве, пощади нас!

Вони утрюх стояли у воді, що прибувала, і відчайдушно молилися, але Гіллалум розумів, що це намарно: він нарешті зустрівся зі своєю долею. Ягве не просив людей зводити вежу чи пробивати небесну твердь; рішення про будівництво ухвалювали лише люди, і вони так само могли загинути в цій справі, як і при виконанні будь-якого іншого завдання на поверхні землі. Їхня праведність не порятувала від наслідків їхніх же вчинків.

Вода сягнула грудей.

— Піднімаймося! — крикнув Гіллалум.

Вони почали із зусиллям дертися тунелем угору, тікаючи від води, що прибувала і наступала їм на п'яти. Декілька смолоскипів, які освітлювали тунель, згасли, тож вони підіймалися в темряві, бурмочучи молитви, яких самі не могли зрозуміти. Дерев'яні східці у верхній частині тунелю зірвало з місця, і вони застрягли на нижчих рівнях. Чоловіки пролізли крізь них і дісталися гладкого кам'яного схилу, де залишилися чекати, допоки вода піднесе їх угору.

Вони чекали мовчки — час молитов минув. Гіллалум уявив, що стоїть у темній глотці Ягве, коли Всемогутній випиває бездонні небесні води, готовий проковтнути грішників.

Вода піднімалася й підносила їх угору; Гіллалум уже зміг простягнутими руками доторкнутися до стелі. Гігантська розщелина, з якої хлинула вода, містилася просто біля нього. Лишалася тільки невеличка повітряна кишеня.

Гіллалум крикнув:

— Коли ця камера заповниться, ми зможемо виплисти на небеса.

Він не міг бути певен, що інші двоє його почули. Коли вода сягнула стелі, він глибоко вдихнув і вплив у розщелину. Він помре ближче до неба, ніж будь-яка людина досі.

Розщелина тягнулася на багато ліктів. Щойно Гіллалум її проминув, його пальці вже не відчували кам'яної товщі, навіть коли він розкидав руки. Якусь мить він відчував, що його несе потік, а потім уже не був певен цього. Залишившись лише з чорнотою навкруги, він знову відчув таке саме жахливе запаморочення, як і тоді, коли вперше наблизився до небесної тверді: йому не вдавалося розрізнити, де який бік, навіть де верх і низ. Він борсався та гріб у водній товщі, але не був певен, чи рухається взагалі.

Можливо, він безпорадно шарпався у стоячій воді, а може, нісся разом із бурхливою течією; усе, що він відчував, — оніміння від холоду. Він не бачив жодного проблеску світла. Хіба це водоймище не має поверхні, якої він зможе дістатися?

Потім його знову вдарило об камінь. Гіллалум намацав тріщину на кам'яній поверхні: він повернувся туди, звідки почав? Його тягнуло всередину, і він не мав сил пручатися. Гіллалума втягнуло в тунель і почало кидати об стіни. Тунель виявився неймовірно глибоким, немов найдовший шахтний стовбур: він відчував, що його легені зараз вибухнуть, а проходу все не було кінця. Він уже не міг затримувати дихання, і видих зірвався з його вуст. Він тонує, і навколишня чорнота проникла в його легені.

І раптом стіни відступили. Гіллалума несло бурхливим потоком, і він відчував повітря над рівнем води! А потім перестав відчувати будь-що.

Гіллалум прокинувся й відчув, що притискається обличчям до мокрому каменю. Він нічого не бачив, але відчував руками воду. Він перевернувся й застогнав; у нього боліли ноги й руки, він залишився голим, а більшу частину поверхні його шкіри вкривали садна, або ж вона поморщилася від води. Проте він дихав повітрям.

Минуло багато часу, перш ніж він зміг підвестися. Вода стрімко струменіла навколо його щиколоток. Він зробив крок убік — глибина збільшилася. Ступив у протилежний — сухе каміння, яке на дотик нагадувало глинистий сланець.

Навколо було зовсім темно, немов у шахті без смолоскипів. Побитими пальцями він обмацував землю, аж поки вона піднялася, перетворившись на стіну. Повільно, немов сліпий, він переповзав від одного місця до іншого. Йому вдалося відшукати джерело води — велику дірку в підлозі. Він згадав! Саме через цей отвір його викинуло з резервуара назовні. Він продовжував повзати впродовж, здавалося, багатьох годин; якщо він опинився в печері, то вона мала бути величезною.

Гіллалум відшукав місце, де підлога перетворювалася на схил. Чи могло це виявитися проходом, який вів угору? Можливо, йому вдасться цим шляхом потрапити на небеса.

Гіллалум повз, не уявляючи, скільки часу минуло, не переймаючись, що ніколи не зможе віднайти свої сліди, бо не міг повернутися туди, звідки йшов. Він піднімався одними тунелями нагору, коли знаходив такі, чи вимушено спускався

донизу іншими, коли не лишалося іншого вибору. Хоча раніше Гіллалум наковтався води більше, ніж міг уявити, він почав відчувати спрагу й голод.

Зрештою він усе-таки побачив світло й припустився до виходу.

Йому довелося заплющити очі від яскравого світла, і він опустився на коліна, затуливши обличчя стисненими кулаками. Це і є саяво Ягве? Чи здатні його очі витримати таке? За кілька хвилин йому вдалося розплющити їх, і його зору відкрилася картина пустелі. Він вибрався з печери в якихось передгір'ях — скелі й пісок тягнулися аж до обрію.

Невже небеса нічим не відрізнялися від землі? Невже Ягве живе в такому місці? Чи ж це було ще одне творіння Ягве — інша земля над його, Гіллалума, власною, тоді як Ягве жив іще вище?

Сонце висіло за його спиною на верхівках гір. Воно вставало чи заходило? Чи існували тут дні та ночі?

Гіллалум, примружившись, розглядав піщаний ландшафт. На горизонті рухалася якась лінія. Караван?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ